Toplum Bilimleri Dergisi – Journal of Social Sciences

ISSN: 1306-7877 e-ISSN: 2147-5644

**San Francisco’da Yaşayan Türklerde Sosyo-Kültürel Değişme ve Kimlik Algısı
Üzerine Nitel Bir Araştırma**

**A Qualitative Study on Socio-Cultural Exchange and Perception of Identity in Turks
Living in San Francisco**

Müfide BOĞAZLIYANLIOĞLU

Yüksek Lisan Öğrencisi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi

İstanbul, Türkiye

Graduate Student, İstanbul Aydın University, Faculty of Arts and Sciences

İstanbul, Turkey

mufideb.oglu@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-5328-4495>

Makale Bilgisi / Article Information

<http://dx.doi.org/10.29238/tbd.2007.51384>

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / The Article Arrival Date: 12.05.2021

Yayımlanma Tarihi / Publication Date: 25 Haziran / June 2021

Yayımlanma Sezonu / Publication Season: Haziran / June 2021

Cilt / Volume: 30

Sayfa / Pages: 250-272

Copyright © Published by Toplum Bilimleri Dergisi – Journal of Social Sciences.

All rights reserved www.toplumbilimleri.com

San Francisco’da Yaşayan Türklerde Sosyo-Kültürel Değişme ve Kimlik Algısı Üzerine Nitel Bir Araştırma¹

Özet

Araştırma evreni, Türkiye’den San Francisco Körfez Bölgesine göç eden Türkleri kapsamaktadır. Örneklem grubu bu bölgede yaşayan Türkler arasından seçilmiştir. Gönüllü ve bireysel göç gerçekleştiren Türkiye kökenli Türklerde kültürel değişimin farkındalığı gözlemlenmiştir. Bu farkındalıkta iki farklı görüş tespit edilmiştir. Kendilerini geleneksel Türk- İslam kültüründen ayrı düşünen seküler kesimin görüşleri ve Türk-İslam kimliğini korumak için diaspora halinde yaşayan bir diğer kesimin görüşleridir. Dolayısıyla San Francisco’da yaşayan Türkiye kökenli bireylerin kendi kimliklerini inşa ederken oluşturdukları ‘öteki’ tanımının içeriği de görüşleri nispetinde değişmektedir. Her iki görüşe sahip Türkler, adaptasyonda aynı sorunları yaşadıkları halde kimlik algısı ve inşası gibi konularda önemli farklılık göstermektedirler. Ama görüş sahipleri iki kesim de inandıkları kültürel değerleri koruyarak, gelecek nesillere taşıyıp, Amerika’da yaşamlarını sürdürmek konusunda hemfikir görünmektedirler. Birinci kuşak nesilden çoğu, yaşlandıklarında Türkiye’ye dönmeyi düşünürken, diğer taraftan ikinci ve üçüncü kuşağın asimile olma endişesini taşımaktadırlar. Çalışma derinlemesine görüşme ve odak grup görüşme tekniği kullanılarak yapılan nitel bir araştırmadır. Bu görüşmelerden elde edilen veriler kullanılarak San Francisco Körfez Bölgesinde yaşayan Türkiye kökenli göçmenlerdeki sosyo- kültürel değişme, kimlik algısı ve bunun “ulusaşırı” kimliklerinin oluşumu ve dönüşümüne katkısının ne olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Asimilasyon, Göç, Kimlik Algısı, Kültür, Kültür Şoku, Sosyo-Kültürel Değişme.

A Qualitative Study on Socio-Cultural Exchange and Perception of Identity in Turks Living in San Francisco

Abstract

The universe of research includes Turks immigrating from Turkey to the San Francisco Bay Area. The sample group was chosen from among the Turks living in this region. Awareness of cultural exchange has been observed among Turks of Turkish origin who migrate voluntarily and individually. Two different views have been identified in this awareness. The views of the secular segment, who consider themselves separate from the traditional Turkish-Islamic culture, and the views of another segment who live in diaspora in order to preserve the Turkish-Islamic identity. Therefore, the content of the definition of "the other" created by the individuals of Turkish origin living in San Francisco while constructing their own identities also changes in proportion to their views. Turks, who have both views, differ significantly in terms of identity perception and construction, although they have the same problems in adaptation. But the opinion holders seem to agree on preserving the cultural values they believe in, carrying them to the next generations and continuing their lives in America. While most of the first generation are thinking of returning to Turkey when they get older, on the other hand, they worry about assimilation of the second and third generations. The study is a qualitative study using in-depth interview and focus group interview technique.

Using the data obtained from these interviews, the socio-cultural change, identity perception and the contribution of this to the formation and transformation of their “transnational” identities were determined among immigrants of Turkish origin living in the San Francisco Bay Area.

Keywords: Assimilation, Immigration, perception of identity, culture, culture shock, socio-cultural change.

¹ Bu makale “San Francisco’ya Göç Eden Türklerde Sosyo-Kültürel Değişme ve Kimlik Algısı” başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir. (İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nisan 2021).

Giriş

Sosyo-kültürel değişme ve kimlik algısını konu alan bu araştırma, 21 Ağustos 2019- 29 Eylül 2019 tarihleri arasında, Amerika Birleşik Devletleri, California Eyaleti, San Francisco Körfez Bölgesi’nde gerçekleştirilmiştir. Araştırma sadece Türkiye Cumhuriyetinden göç eden kişileri kapsamaktadır.

Araştırma evreni, Amerika Birleşik Devletleri, California eyaleti, San Francisco Körfez Bölgesinde yer alan Walnut Creek, Dublin, Sunnyvale ve Lafayette, şehirlerinde yaşayan Türkler seçilmiştir ve bu kişiler ile sınırlıdır. Oğlumun bu bölgeler içinde yer alan Walnut Creek’de yaşıyor olması ve araştırma örneklemini olarak seçilen bu bölgelerde yaşayan kişilere anahtar kişiler aracılığıyla ulaşma kolaylığından dolayı tespit edilen 24 kişi seçilmiştir. Bu kişiler seçilme nedenleri örneklem grubu için belirlenen şartlardan Türkiye’den göç etmiş ve Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olma özelliklerini barındırıyor olmaları ve araştırma sonrasında da her türlü bilgi için irtibatın sağlandığı kişiler olmasından dolayı seçilmişlerdir. Araştırmamızın yöntemi, anket, derinlemesine mülakat, gözlem ve odak grup çalışması yoluyla elde edilen verilerin analizi ve yorumlanmasıdır.

Araştırma teorik ve uygulamalı olarak nitel bir çalışmadır. Çalışmada belirlenmiş amaca ulaşabilmek, derinlemesine analizler yapabilmek için niteliksel araştırma tekniklerinden olan derinlemesine görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşmelerle birlikte gözlem yöntemi ve alanda veri toplama süreci Amerika’da kaldığımız süre içinde sistematik olarak devam etmiştir. Gerek derinlemesine görüşmelerde gerek odak grup görüşmesinde, mülakatçıların her bir soruya cevap verirken beden dili, yüz ifadeleri ve tavırlarında farklılıklar sergiledikleri gözlemlenmiş bu da verileri desteklemek ve çeşitlendirmek amacıyla kullanılmıştır.

Görüşme yapılacak bireylerle önceden ön görüşme yapılarak konu hakkında bilgi verilmiş, katılım için onay ve gönüllülük esasına dikkate alınmıştır. Katılımcılara verilen söze sadık kalınarak gerçek isimleri kullanılmamış, katılımcılar kodlanmıştır.

251

Daha önce belirlenen 17 kişi ile derinlemesine görüşme ve 7 kişi ile de odak grup görüşmesi yapılmıştır. Beraberinde derinlemesine mülakat ve odak grup çalışması yapılan 24 kişinin, demografik sorulardan oluşan anketi doldurmaları da sağlanmıştır.

Derinlemesine görüşmede bireylere yarı yapılandırılmış sorular soruldu. Amerika’daki kültürel deneyimleri, oradaki günlük yaşamları ve Türkiye’deki yaşamları ile farklılıkları, Amerika’ya ilk gittiklerinde kültürel algının ne olduğu ve zamanla bu algıda değişiklikler yaşayıp yaşamadıkları gibi benzer alt sorular da sorularak araştırmada daha da derinleşme sağlanmıştır.

Odak grup görüşmesinde derinlemesine görüşme sorularından farklı sorular sorularak grup içi görüş farklılıklarının açığa çıkarılması sağlanmış ve yine bu sorular da alt sorularla desteklenmiştir. Bu sorulara aldığımız yanıtlarla sosyo-kültürel değişme ve kimlik algısı bütüncül bir bakış açısı esas alınarak, yorumlayıcı bir yaklaşımla incelenmiştir. Türkiye’den göç eden bilim insanlarının ve alanında uzmanlaşmış meslek sahiplerinin de göç nedenleri ve Türkiye’ye tekrar dönme ya da dönmeme nedenleri de derinlemesine araştırılmıştır.

San Francisco bölgesi hakkında detaylı bilgi, bölgeye göç eden Türk göçmenlerin demografik, kültürel ve ekonomik yapıları, din, inanç, milli, manevi değerleri ve kimliğin yeniden inşası geniş bir yelpazede ele alınmıştır. Türkiye’den gönüllü göç gerçekleştiren Türklerle ve yaşadıkları bölge ile ilgili yeni bilgilere ulaşılmış olup, benzer çalışmalarla kıyas yapılmıştır. Benzer çalışmaların verileri bazı yönlerden bu çalışma verilerini desteklerken bazı verilerin örtüşmediği hatta tezat teşkil eden verilere de ulaşılmıştır.

Literatür taraması yapılarak, konuyla ilgili daha önce çalışma yapıp yapılmadığına bakıldı. Kültürle ilgili geniş bir literatür bulunmaktadır. Etnik kimlik konusunda da çalışmalara rastlandı. Daha önce Amerika Birleşik Devletlerinde yapılmış, %50-60 oranında benzer çalışmalara rastlanmıştır. Fakat konu ile ilgili, birebir örtüşen San Francisco’da yapılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır.

1. Kavramsal Çerçeve

1.1. Göç Olgusu

Göç, anlamlı bir uzaklık ve etki yaratacak kadar bir süre içinde gerçekleşen bütün yer değiştirmeler, olarak tanımlanmaktadır” (Erder, 1986). Ülke sınırları içerisinde meydana gelen göçlere iç göç, ülke sınırları aşılarak gerçekleştirilen göçlere dış göç denir” (İpek, 2016). Uluslararası göç hareketleri 1980’lerden itibaren küreselleşmenin, teknolojik gelişmelerin ve yeni politik yapılanmaların etkisiyle niteliksel değişimler yaşamaya başlamıştır. Göç olarak ortaya çıkan bu durum, iki toplum arasında bir yerde bulunan ve iki toplum arasındaki bağlantıyı sağlayan bir yaşam biçimini ifade etmektedir. Böylece, köken ülke ve kabul eden ülke arasında yeni türdeki ağlar gelişmeye başlamaktadır. Toplumsal, politik, ekonomik ve kültürel türde ortaya çıkan bu bağlar, uluslararası sosyal alanlar olarak tanımlanmaktadır” (Yığittürk, 2018). Uluslararası yaklaşım “fikirlerin, sembollerin, düşüncelerin, ideolojilerin, toplumsal ve siyasal hareketlerin, maddi kültürün, sanatın göç alan ülke ile göç veren ülke arasında karşılıklı hareketinden söz eder” (Kaya, 2003). Göç alan Amerika Birleşik Devletleri ile göç veren Türkiye arasındaki benzer kültürel değerlerin, tutum, davranış ve yaşam şekillerinin zaman içinde harmanlandığı görülmektedir.

Devletlerarası sınırların aşılması ile ortaya çıkan dış göç (uluslararası göç) yeni bir olgu olmasa da yaşanan dünya üzerindeki etkilerinin hiçbir zaman bugünkü kadar görünür ve büyük olmadığını söylemek gerekmektedir. “Sömürgecilik, emperyalizm, savaş, ulus devletlerin oluşumu ve endüstrileşme göç çağının birinci aşamasını oluştururken “(Hatton-Williamson, 2008) II. Dünya savaşı ve küreselleşmenin hız kazanmasıyla halen içinde bulunan göç çağının ikinci aşamasına geçilmiştir. Bu bağlamda dış göç uluslararası ilişkilerde toplumsal dönüşümü ve etkileşimi sağlayan temel dinamiklerden biri olmuştur” (Castles- Miller, 1998). Bu dinamiklerin sağladığı dönüşümler de göç alan ülkelerin kültürel etkisi ve üstünlüğü hiç şüphesiz, göç ardı edilemez.

Bir kültür olgusunun bir kimseden bir başka kimseye, bir gruptan bir başka gruba geçmesi durumunda, eğer içinden çıktığı kültürle içine sızdığı kültür özdeş olsunlar ve mekanik standartlaşma araçları da varsa (bu kültür olgusu) esas itibariyle değişmeden kalır (Sorokin, 1972). Eğer söz konusu iki kültür (içinden çıkılan ve içine sızılan kültürler) farklı iseler, bir yerden bir yere göç eden kültür olgusu değişir ve iki kültürün, kişilerin ya da grupların arasındaki ayrılık ne denli büyükse o da o denli çok değişir. İçinden çıkılan veya içine sızılan kültürler arasındaki farkı sabit tutarsak, birinden ötekine göç eden kültür olgusunun ne dereceye değin dönüşeceği kendi doğasına bağlıdır (Sorokin, 1972). Kültür ya da uygarlıkların taşınabilirliği bağlamında kültürler arasındaki alışveriş ya da değişimin yönü kişi veya grupların tutumuna bağlıdır.

Çağımızdaki göç eğilimini, Castles ve Miller’e göre dört başlık altında toplayabiliriz:

- **“Göçün Küreselleşmesi:** Göç veren ülke ve bölgeler çeşitlenmekte, böylece göç alan ülke ve bölgeler de farklı kültürel yapıdaki göçmenlerle zenginleşmektedir.
- **Göçün Hızlanması:** Göç hacmi her geçen gün büyümekte ve dünya ülkeleri de bu yeni duruma uygun yeni göç politikaları geliştirmektedir.

- **Göçün Farklılaşması:** Göç alan ülkeler artık sadece işgücü göçü/misafir işçi göçü ile değil, göçmen, mülteci, sığınmacı gibi birçok göç tipi ile muhatap olmaktadır.
- **Göçün Kadınlaşması:** Özellikle emek göçü açısından bakıldığında, çağımızda kadınların geçmişe göre daha fazla göç sürecine dahil oldukları görülmektedir. Bugün dünyadaki göç trendine baktığımızda Castles ve Miller’in yukarıda sayılan eğilimlerin tümünün gerçekleşmiş olduğunu görmekteyiz. Günümüzde dünyadaki göçün genel yapısının; küreselleştiğini, hızlandığını, farklılaştığını ve artık kadınların daha fazla göç sürecine katıldığını söyleyebiliriz. Özellikle göçün farklılaşması sonucunda bireysel olarak da gündelik hayatımızda göç sürecinin çok farklı aktörleri ile muhatap olmaktadır. Akademi ve medya dilinden öte, günlük konuşma dilimize göç literatüründen göçmen, mülteci, sığınmacı, kaçak, yabancı, insan taciri vb. gibi onlarca farklı kelime ve kavram girmesi bu farklılıkların boyutları hakkında bize bir fikir verebilir” (Adıgüzel, 2010).

1.1.2. Dış Göç

Bir ülke içindeki bireylerin eğitim alma, iş kurma, iş bulma gibi nedenlerle yurt dışına yani başka bir ülkeye kısa veya uzun süreli olarak çıkması dış göç olarak tanımlanmaktadır. Dış göçte, sosyo-ekonomik bakımdan gelişmiş ülkeler, gelişmekte olan ülkeler için bir çekim merkezi durumundadır (Şentürk, 2017). Dış göç, diğer adıyla uluslararası göç, pek çok az gelişmiş ülke açısından ekonomik gelişmenin ve küreselleşmenin bir ögesi sayılmaktadır. Göçmen tercihlerinin başında doğduğu ülke dışında yaşama eğiliminin artması gelmektedir. Bu tercihleri tetikleyen, başka ülkeleri ve göçü cazip hale getiren de hiç şüphesiz gelişmiş ülkelerin göçmenlere sunduğu imkânlardır.

1.2. Kültür

“Kültür, insan düşüncesinin yöneldiği objede şekillenmesi; Yani onu şekillendirmesidir.”

Zeki Arslantürk

253

Kültür nedir? Bugün herkesi tatmin eder şekilde bu soruya cevap vermek güçtür. Nitekim kültürle ilgili sahalarda çalışan ilim adamlarından hemen hepsinin onu yeniden tarif etme teşebbüsü de bunu göstermektedir. Kültürü tarif etmedeki güçlüğü sebebi çok defa mevcut bilgi ve malzemenin eksikliğinden ziyade başka noktalarda aramak icap ediyor: Bir defa terimlerde mensup bulundukları ilimlerin inkişafına tabi olarak onu takip etmek ve bu yüzden zaman zaman yeniden tarif edilmek mecburiyetindedirler. Böylece her ilim kullandığı terimlere, o an için umumi, herkes tarafından kabul edilebilir bir ifade vermeye çalışırken eski manalarını muhafaza edip günlük lisana bile geçmiş olan daha evvelki tariflerle karşılaşmak onlarla mücadele etmek zorunda kalmaktadır (Turhan, 2016). Mümtaz Turhan’a göre açık-seçik bir kültür tanımı yapmak oldukça güçtür. Şerif Mardin kültür için “toplumsal bilimlerin en kaypak ve anlaşılması en zor kavramlardan biri” (Mardin, 1983) diyor. Bir yazar kültürü “insanın üretebildiklerinin tümü” olarak tanımlıyor. Bir başkası ise “duyuş, düşünüş ve davranış biçimi”. Antropolog Wiessler’e göre ise kültür, “bir halkın yaşam tarzıdır.” Yıllar önce iki antropolog kültür üzerine yazdıkları bir makalede iki yüzün üzerinde tanım tespit etmiş ve sonra bir tanımda kendileri yapmışlardır (Bozkurt, 2018). Kültür geniş bir yapılanmaya sahiptir. Örneğin kadim Türk kültüründe ad yapılanması, adeta buzdağına benzemektedir. Öyle ki bu unsur ailenin toplumsal değerler üzerinden bireye ad vermesi, bireyin de adın kültürel muhteviyatına binaen tutum ile düşünce geliştirmesiyle başlar ve devamında çeşitli toplumsal kurumların (dil, din, eğitim vb.) onu biçimlendirmesiyle devam eder (Çatlı Özen, 2019). Tüm bu tarifler ışığında duyuş, düşünüş, davranış biçimi ve yaşam tarzlarında gözlemlenen, kültürel etkileşim ve değişimin Türklerin aleyhine seyrettiğidir, bu da doğal bir sonuçtur. Zira Türkler orada misafir konumundadır ve ev sahibi statüsünde olan Amerikalıdır.

Kültür aktarmasında Mühim ve müessir olan, temasın sıklığı, uzun ve devamlı olması gibi hususiyetler değildir; bu hususta mühim olan onun, o esnada mevcut bulunan çevreye yapacağı tesirler, alıcı kültüre verebileceği unsurlar ve bir de temas halindeki iki grup ve cemiyetin birbirlerine karşı takınacakları tavırlar (atitütler)dir (Linton, 1940). Hakikatte R. Linton’un da işaret ettiği gibi, kültür değişmelerinde grup ve toplumların birbirine karşı takındıkları tavırlar, kültür temaslarından daha önemlidir (Turhan, 2016).

Her göç eden kültürel grup, yerleştiği ülkeye kendi gelenek, görenek ve değerleri ile yaşam tarzını taşımaktadır. Göçmen gruplar, baskın kültür içinde farklı kültürel kimlik ve değerleri temsil eden sosyo-kültürel adacıklar oluşturup kurdukları iletişim ağı ile de görüşmelerinde devamlılık sağlayarak kimliklerini korumaya kendi gelenek ve inançlarını yaşatmaya çalışmaktadırlar. Bunu yaparken de parçası oldukları yeni toplumu belli ölçülerde yeniden şekillendirme sürecine katkıda bulunurlar. Fakat her yeni göçmen, parçası olduğu bu yeni toplumu şekillendirirken kendisi de değişir, dönüşür ve yeniden şekillenir. Buradaki en önemli olgu ise farklı ideolojilerin, kültürel ve siyasal etkilerin etkisi altındaki bireylerin yaşadığı kimlik mücadelesidir. Bu olgu, farklı etkiler altındaki bireyin kimliğinin ve değerlerinin, sürekli bir mücadele alanına (battleground) dönüşmesi şeklinde anlaşılabilir” (Kaya, 2006). Bir yandan “eski” değerlere sadakat, diğer yandan yeni ortamın sunduğu imkanlar ve değerler arasında tercihte bulunma, her göçmenin yaşadığı çatışmadır” (Güngör, 2016). Dolayısıyla bu çalışmadaki göç, Türkiye’den Amerika’nın Kalifornia Eyaleti, San Francisco körfez bölgesine istekli göç gerçekleştiren Türklerin de yaşadıkları tüm bu sosyo-kültürel değişim ve dönüşümü kapsamaktadır.

1.2.1.Kültürleme/Kültürlenme

Belirli bir kültüre mensup kişilerin bir başka kültürden kişilerle temaslarında yaşadıkları kültürel ve psikolojik değişim süreci ya da değişimlerdir (Bilgin, 2003). Kişinin, doğumundan ölümüne değin, kendi toplumunun kültür içeriğini öğrenmesi, toplumca istenen, beklenen insan olma sürecidir. Sosyal bilimcilerle hekimlerin toplumsallaştırma (sosyalleştirme-sosyalizasyon) adını verdikleri eğitim olgusu kültürlemedir (Güvenç, 1984). Kültürleme ve kültürlenme sürecinde birey, ihtiyaçlarını nasıl tatmin edeceğini öğrenir (Gezon ve Kottak, 2016).

Diğer taraftan Amerikalı ilim adamları “kültür temasını” kastettikleri zaman genellikle; bunun yerine çeşitli manalara gelen “kültür edinme veya kültürleştirme-acculturation” tabirini kullanmaktadırlar. Bu terim bir manaya göre, kültür değişmesinin özel bir şeklini, diğer bir manaya göre de kültür temasının belirli bir konumunu, bazen de bir kültüre adapte olmayı ifade etmektedir (Turhan, 2016: 39).

1.2.2. Kültürel şok

Farklı kültürle karşılaşan, başka kültürün mensubu olan birey ve sosyal grupların uyum sorunu yaşadıkları sıkıntılı olay ve olgular karşısında göstermiş oldukları tepkileri ifade etmektedir (İçli, 2001). Yabancı bir ülkede ya da çevrede yaşamının psikolojik sağlık üzerindeki etkisini açıklayan diğer bir kuram da kültürel şok kuramıdır. Bu görüşe göre, kültürel farklar bireyin uyum gücünü çekmesine neden olmaktadır. Eğer içine girilen yeni çevre kendi kültürüne benziyorsa daha az, benzemiyorsa daha fazla uyum sorunu ile karşılaşılacaktır. (Garcia,1985; Akt: Esentürk-Ercan 1998). İnsanların alışık oldukları yaşam tarzından farklı bir tarz ve ortamda yaşamak zorunda kaldıklarında değişime karşı verdikleri psikolojik tepki durumudur. Sürekli olmamakla birlikte geçicilik süresi de kişiye ve topluma göre değişiklik gösterebilir.

1.3. Asimilasyon

Asimilasyon, Latince benzer (simt’lus) kelimesinden türetilmiştir. Fransızca ve İngilizcede ortak olan bir kelimedir. Sözlük anlamı, bir şeyi değiştirerek kendine benzetme yahut bir şeyin değişerek başka bir şeye benzemesidir. Dilimize “özümleme” ve “özümseme” diye çevrilmekte ise de bu kelimelerin, sözcüğün Latince aslıyla ilişkisi yoktur. Fransızca ve İngilizcedeki kullanımına göre asimilasyon, iki farklı anlam ifade eder:

- Bir grup veya genellikle azınlıkta olan bir grubun kendi kültürlerinden farklı hâkim bir kültür tarafından özümlemesi ve kendisine benzetilmesi. Buna eskiden “temsil”, günümüzde ise “özümseme” denmektedir.
- Bir grup ve azınlığın başka bir kültür içinde kendini eritmesi ve ona benzemesi. Bu anlamda önceleri “temessül” bugün ise “özümseme” kelimeleri kullanılmıştır (Öztürk, 2012).

1.4. Dışlanma

Bireylerin, ailelerin ya kaynaklardan ya da geniş bir ölçekteki cemaatle veya toplumla sosyal bağlar kurmaktan yoksun bırakılmaları sürecini karşılayan bir terim (Marshall, 1999). Sosyal dışlanma, yoksulluk hallerini de içeren ama onun tek boyutluluğunu ve anlık niteliğini aşan bir kavram olarak ele alınabilir. Bu çerçevede sosyal dışlanma; ekonomik, mekânsal, kültürel ve politik dışlanma gibi boyutlarda kendini gösterebilmektedir. Bu boyutlar çoğu zaman iç-içe geçmiş ve birbirinin etkisini artıran bir şekilde ortaya çıkabilmektedir. Dışlanma, bir süreç olarak bu çeşitli boyutlar ve bunlar arasındaki dinamikler dikkate alınarak incelenmelidir (Adaman ve Keyder, 2006). Dışlanma, göç eden kişi ve toplumların genellikle yaşadıkları olayların başında gelir. Fakat San Francisco Körfez Bölgesinde yaşayan Türkler dışlanma olgusunu neredeyse hiç yaşamadıklarına vurgu yapmaktadırlar. Genelinin yaptığı ortak açıklamaları ise şöyle: Burada nüfusun yaklaşık olarak %80’ini göçmen topluluklar oluşturuyor. Amerikalı nüfus az olduğu için göçmenlerin birbirini dışlaması mümkün görünmüyor.

1.5. İslamofobi

Kelime anlamı olarak, “İslam korkusu” demektir. İslamofobi ya da Anti-İslamizm, eş anlamlı kavramlar olarak bilinmesine rağmen gerçekte farklı kavramlardır. Sosyolojik bir kavram olarak İslamofobi, İslam’a ve Müslümanlara yöneltilen korku, nefret, aşağılama ve ithamlar olarak dile getirilirken, Anti-İslamizm, özellikle medya ve siyaset aracılığıyla İslamiyet’e, bilinçli, örgütlü ve kasıtlı bir düşmanlığı ifade etmektedir (Canatan, 2007). İslamofobi, kelime olarak son yıllarda kullanılsa da tarihi kökleri bakımından eskidir. Göçmen karşıtlığı, yabancı korkusu ve İslamofobi birbiri ile yakından ilişkili ve doğrudan “dış göç” ile bağlantılı kavramlardır. Avrupa’da, özellikle göçmen işçilerin artık Batılı toplumlarla birlikte yaşamak zorunda olduğunun anlaşıldığı 1970’lerden sonra, göçmenlere, özellikle Müslüman göçmenlere olumsuz yaklaşımlar artmaya başlamıştır. 1990’lı yıllardan itibaren, Sovyetler Birliği’nin dağılmasıyla, Marksizm ve Komünizm yerine Batı siyasetinde küresel yeni düşman olarak “radikal İslâm” ikame edilmiştir.

2. Teorik Dayanaklar

San Francisco’da yaşayan Türklerde sosyo-kültürel değişim ve kimlik algısını araştırıp, yorumlamaya çalıştığımız bu çalışmada üç teorik yaklaşımdan faydalandık. Birincisi, Coğrafyanın toplum ve insan üzerindeki etkisinden bahseden, sosyal olguları çeşitli coğrafi unsurlarla ilişkilendiren, iklim, çevre ve kentsel yaşam üzerine çalışmalar yapan İbni Haldun’un teorik yaklaşımlarıdır. İkincisi, bir Amerikan disiplini olan Sembolik

etkileşim ve toplumsal eylem kuramını fikirsel olarak en çok etkileyen, sosyal kimlik üzerine çalışmalar yapan düşünür, sosyal psikolog Goerges Herbert Mead’dır. Stephen Castles ve Mark J. Miller’in öne sürdüğü çokkültürlülük, uluslararası göç ve ulusal kimlik kavramları da faydalandığımız yaklaşımlar arasındadır.

2.1. İbn Haldun/ Coğrafya ve iklim

“Bil ki, iklimi mutedil olan kuşakların her tarafı verimli değildir ve buralarda yaşayanların tamamı da bolluk ve rahat içinde yaşamazlar. Aksine toprağının verimli ve elverişli olmasından dolayı her türlü hububat ve meyvelerin yetiştiği yerler olduğu ve buralarda bolluk içinde yaşayanlar bulunduğu gibi, toprakları verimsiz ve taşlık olan, ekin hatta ot bile bitmeyen yerler de vardır ve buraların halkları da darlık ve yokluk içinde yaşarlar.”

İbn-i Haldun

Amerikalı doğabilimci Alexander Von Humboldt, İbn-i Haldun’un Ortaçağın en önemli tarihi coğrafyacısı olduğunu belirterek, coğrafyanın önemli konularından olan fiziki çevre ve kültür arasında ilişkiyi araştıran ilk kişi olduğunu vurgulamıştır (Humboldt, 2005). İklimin, tabiat koşullarının, yeryüzü şekillerinin, tüm coğrafi özelliklerin, insan ve toplum yaşamı üzerindeki etkilerinin çok belirleyici ve şekillendirici olduğunu defalarca dile getirdiği Mukaddime’inde belirttiği “coğrafya kaderdir” sözü üzere uluslararası göç yaşanan topluluklarda değişimin kaçınılmaz olduğunu daha net bir şekilde görülmektedir. İbn-i Haldun’un görüşlerinden etkilendiği söylenen Montesquieu’de iklim ve coğrafi koşulların insan üzerindeki etkisi ve insan karakterini şekillendirebilecek konular üzerinde fikir beyan ettiği bilim çevrelerinin malumudur. Bu iki düşünürün fikirleri ışığında kültürel değişimin kaçınılmazlığı da ortadadır.

Tasviri coğrafya anlayışının hâkim olduğu bir dönemde İbn Haldun, modern coğrafyanın prensipler ile dönemin beşeri coğrafyasının bir analizini yapmıştır. Bu anlamda kendisinden sonra gelen coğrafyacıları etkileyerek modern coğrafyaya zemin hazırlamıştır. Coğrafyanın önemli bir alt disiplini olan iktisadi coğrafya “mal ve hizmetlerin üretimi, değiş-tokuşu ve tüketiminin çeşitli ekonomik faaliyetlere göre durumu, karşılıklı ilişkileri ve mekânsal farklılıkları ve benzerliklerini” araştırır (Tümertekin, Özgüç, 2004). İbn Haldun, yerleşik ve göçebe toplumların geçim şekillerine göre bir takım sınıflandırmalar yapmış ve ekonomik açıdan farklılıklarını kıyas yoluyla göstermiştir.

İbn Haldun, toplumların geçim yollarının analizlerini yapmış ve sonuçlarını ortaya koymuştur. Ayrıca ekonomi ve hayat tarzı arasındaki ilişkiye dikkat çekmek istemiştir. Nitekim İbn Haldun’a göre insan ve cemiyetlerin farklı olması, büyük oranda iktisadi faaliyetlerin çeşitliliğinden kaynaklanır (Kozak, 1982). Öyle ki iktisadi olayların sosyal meselelerde en çok tayin edici amil olduğunu ifade eder. Zira iktisadi olayların toplumsal olayları etkilediği gibi insanı ruhsal ve manevi açıdan etkilediğini savunur (Falay, 1978). Şehir-kır ayrımında toplumların hayat tarzları ve farklılıkları üzerinde durarak, bunları fonksiyonel açıdan değerlendirir (Bayartan, 2013). Çeşitli gruplar üzerinde yapmış olduğu gezi ve gözlemler sonucu, üretimin toplumların değişmesi ve gelişmesinde belirleyici faktör olduğu sonucuna varmıştır (Elmacı, 2017). Mesela, hayvancılıkla uğraşan toplumlar göçebe halinde yaşarken, sanat, zanaat ve ticaretle geçinen toplumlar yerleşik hayata geçerek kasaba ve şehirlerde yaşamayı tercih etmişlerdir.

2.2. Goerges Herbert Mead/Sembolik Etkileşim ve Sosyal Kimlik

Kimlik tartışmaları esas olarak iki alana ayrılmaktadır; psikodinamik ve sosyolojik. Sosyolojik gelenekte kimlik kuramı, sembolik etkileşimcilik ile bağlantılıdır. William James ile Goerges Herbert Mead’in tartıştığı pragmatik benlik kuramından çıkmıştır. Benlik, insanların iletişim ve dil aracılığıyla kendi doğaları ve toplumsal dünya üzerinde düşüncelerini sağlayan, insana özgü bir yetenektir (Marshall, 1999).

Bir Amerikan disiplini olan sembolik etkileşim toplumsal eylem kuramını, fıkırsel olarak en çok etkileyen düşünür, sosyal psikolog George Herbert Mead’dır. Kuramında sosyal psikoloji anlayışı ile pragmatik felsefeyi birleştirdiği için Amerikan sosyolojisinin önemli figürlerinden birisidir. Mead, sadece bir sosyal psikolog ve filozof değil, aynı zamanda zihin ve benliğin gelişimi ile bireyin içinde dünyaya geldiği ve sosyalleştiği toplum arasındaki ilişkiyi kavramaya çalışan sosyologlardan biridir. Onunki, benlik ve toplumun birbirinden ayrılamayacağını öne süren bütüncül bir sosyoloji ortaya koyma girişimidir (Goodwin ve Scimeca, 2015). Güçlü ilişkisel bir failliğin izlerini sürebileceğimiz tartışma başlıklarından bir diğeri de zihni ve işleyişini ele alış tarzıdır. Zihin ve düşünme kabiliyeti ya da genel manada “zihinsel organizmanın bir durumla arasında kurduğu ve sembollerin aracılık ettiği ilişki” (Mead, 2017) olarak, doğuştan verili bir kapasite olmaktan ziyade, toplumsal etkileşim aracılığıyla öğrenilen ve paylaşılan belli ortak anlam dünyalarının mevcudiyetiyle doğrudan bağlantılıdır. Buna göre, “zihin sadece bireysel insanî organizmanın bakışı dâhilinde eğilmek saçmadır, orada kendi odağına ait olmasına rağmen temelde sosyal bir fenomendir, onun biyolojik işlevleri bile öncelikli olarak sosyalıdır” (Mead,1972).

Kültürel kimlik, millete ait kimliktir. Milleti diğer milletlerden farklı kılan özelliklerin bütünüdür. Bir başka ifadeyle kültürel kimlik; ferdi, diğer milletlere mensup olan fertlerden farklı kılan; dil, din, tarih ve diğer kültür unsurlarının ferdin tutum ve davranışlarına yansımaları neticesinde oluşan; bir millete mensubiyeti gösteren özellikler bütünüdür. Her toplum, kendi içinde yaşayan ve yetişen bireylere, kendine özgü bir kişilik ve buna bağlı bir kültürel kimlik kazandırır (Aşkun, 1989).

Wilbert Moore’a göre, sosyal değişme, “toplumsal eylem ve etkileşim kalıpları” anlamına gelen “toplumsal yapılarıdaki önemli dönüşümlerdir” (Moore, 1972). Benzer bir şekilde Harper, bu kavramı zaman içinde toplumsal yapıdaki ve kültürel kalıplardaki önemli dönüşümler olarak tanımlar (Harper, 1993). Berelson ve Steiner’a göre ise, toplumsal değişme, toplumun yapısındaki temel ve geniş değişimlerdir. Ailenin örgütlenmesindeki, hayat kazanma yollarındaki, dinsel davranışlardaki, insanlar tarafından benimsenen değerlerdeki ve kullanılan teknolojilerindeki değişimlerdir (Berelson ve Steiner, 1964). Bu tanımların işaret ettiği ortak nokta şudur: Önceki durumdan bir farklılaşmayı içeren sosyal değişme, toplumsal yapının ve onu oluşturan kalıcı toplumsal ilişkiler ağının ve bu ilişkileri belirleyen eğitim, ekonomi ve aile gibi toplumsal kurumların zaman içerisinde değişmesidir (Merter ve Talas, 2017). San Francisco’ya göç eden Türklerde de zaman içinde bu sosyal değişim, bağlı bulunduğu toplum içi ilişkiler ve kurumlardan başlayarak en küçük birim olan aileye kadar sirayet etmektedir.

2.3. Stephen Castler ve Mark J. Miller/Çokkültürlülük, Uluslararası Göç ve Ulusal Kimlik

Çokkültürlülük konusunu Castles ve Miller şu şekilde değerlendirmektedir. Son kategori, göçmenlere, belli temel değerlere uyum göstermeleri beklenmesine rağmen, farklılıklarını bırakmaları beklenmeksizin, tüm sosyal alanlarda eşit haklar verilmesi

gerektiğini belirten çok kültürlülüktür ya da çoğulculuktur. Çok kültürlü bir ülkede, göçmen olarak gelmeye müsaade edilmesiyle başlayan, sivil toplum üyeliği devlete ve millete tam katılıma yol açmalıdır. İki temel değişik şekli vardır. ABD’de tipik olan bırakınız yapsınlar (laissez-faire) yaklaşımında, kültürel farklılık ve etnik cemaatlerin varlığı kabul edilir, ancak sosyal adaleti ya da etnik kültürlerin devamını sağlamak devletin görevi olarak görülmemektedir. İkinci şekil, hem Kanada, Avusturya ve İsveç’te hem de diğer ülkelerin belli politik alanlarında olduğu gibi, çok kültürlülüğü bir devlet politikası olarak görmektedir. Burada, çok kültürlülük hem çoğunluğu oluşturan grubun kültürel farklılığı kabul etmeye gönüllü olması, hem de azınlıklara eşit haklar garanti eden devlet faaliyeti anlamına gelir.” Klasik göç ülkeleri için, çok kültürlülük kültürel olarak farklı kalabalık grupların topluma hızla dahil olması için en iyi yol olarak görülmektedir. Ayrıca, göçmenleri vatandaş yapma zorunluluğu çokkültürlü bir politika için baskıyı desteklemektedir: Eğer göçmenler seçmen olursa, etnik gruplar siyasi etki gücü kazanabilirler (Castler, Miller, 2008).

Amerikan toplumu açısından çok kültürlü politikaları tanımlayan iki kavram vardır: Erime kabı (melting pot) ve salata kasesi. Erime kabında Amerikan milli devletinin birer parçası olarak bütün etnik kültürler karşılıklı bir birleşme süreci yaşarlar. Bu iki şekilde gerçekleşir: Bütün kültürler, geçmişleriyle ilgili hiçbir bağ ve çağrışım olmaksızın evrensel değer ve semboller edinme sürecini tecrübe ederler, hiçbir grup sembolik bir hakimiyet kurmaksızın, etnik gruplar arasında çift taraflı bir etkileşim yaşanır. Erime kabı tabirini ilk defa 1908 yılında İsrail Zangwill kullanmıştır. Erime kabı, bir kültürel mütecannisleşmeyi (bağdaşık olmayı) içine alır, farklı kültürlerin iç içe birbirine geçişiyle tek bir kültüre dönüşecek şekilde birleşimi söz konusu olur. Burada erime kabı kavramı göçmen grupların ve büyük toplumun karışımıyla ortaya çıkan yeni Amerika kimliğini ve Amerikalılaşmayı temsil etmektedir. Ancak, Amerikan toplumunun çoğunluğunun bütün ırkların birbirine karıştığı yeni bir Amerika’yı arzulayıp arzulamadığı tartışmalıdır. Kültürel özelliklerini koruyarak göçmen Amerikan vatandaşı olmayı tercih etme eğilimi daha güçlü gibi görünmektedir (Taşdelen, 2019).

3. Uygulamalı Araştırma: Göç Eden Türklerde Kültür, Din ve Kimlik Algısı

3.1. Araştırmaya Katılanların Demografik Özellikleri

Araştırma evrenini temsil eden örneklem grubu, San Francisco Körfez Bölgesinde yer alan Walnut Creek, Dublin, Sunnyvale ve Lafayette şehirlerinde yaşayan, Türkiye’den göç etmiş Türkleri kapsamaktadır. Grubu temsil eden kişiler on sekiz yaşını geçmiş kadın ve erkek, evli ve bekâr Türklere aittir. Bölge seçiminde en büyük etken oğlumun Walnut Creek’de ikamet ediyor olmasıdır. Örneklem grubundan diğer kişilerin yaşadığı şehirlere ulaşımın kolay olması ve bu bölgelerde yaşayan Türklerle oğlumun görüşüyor olması nedeniyle bölgede ikamet eden 24 kişi seçilmiştir.

Görüşme yapılan toplam 24 kişinin 14’ü kadın ve 10’unun da erkek olması sebebiyle cinsiyet dağılımında nispeten eşitlik sağlanamamıştır. Yaş kategorisinde temsil derecesine göre sınıflandırdığımızda 59 yaş üstü grup en düşük oranı temsil etmektedir. Kadınlar ve erkeklerde en yüksek oranda temsil edilen yaş grubu 35-42 aralığıdır. Bu oranlamada ikinci sırayı ise 43-50 yaş aralığı almaktadır. Bu yaş aralıkları da göstermektedir ki, kişilerin göç tercihleri aynı zaman diliminde ya da aynı yaş seviyelerinde gerçekleşmiştir. Bu kadın ve erkeklerin bazılarının göç ettikleri esnada evli oldukları ve aynı yaş aralığında olmaları, göç yaşanan yılların aynı olması da bu görüşü desteklemektedir.

Bağımsız değişkenlerden biri olan eğitim durumunda ise kadın ve erkeklerde en yüksek oranı lisans eğitimi almış grup temsil etmektedir. Temsil sırasında lisanstan sonra yüksek lisans eğitimi görmektedir ve bu oranlar %49 lisans, %44 yüksek lisans olarak

birbirine yakın durumdadır. Örneklem grubunda önlisans eğitimi temsil oranı ise %8’dir. Bu sebeple göç etmiş Türklerde eğitim durumları için lisans ve lisansüstü eğitim alanlar için yarı yarıya tabirini kullanmak yanlış olmayacaktır. Oranlamadaki bu seviye de bize göstermektedir ki, genel olarak lisans ve yüksek lisans seviyesinde eğitim alan insanların, San Francisco Körfez Bölgesini seçtiklerini görmekteyiz. Bu tercihlerin en önemli sebeplerinden birisi de göçmenlere yeterince iş imkânı sunan teknoloji firmalarının bu bölgede hizmet veriyor olmalarıdır.

Örneklem grubunda yer alan kişilerin anne ve babalarının eğitim durumları arasında farklılık göze çarpmaktadır. eğitimin okur-yazarlık seviyesinde olan anne-babaların olduğunu görürken diğer tarafta lisansüstü eğitim almış anne-babalar da bulunmaktadır. Bu durum da göstermektedir ki, San Francisco’ya göç eden kişilerin üniversite öncesi yaşamları (il, ilçe ve köy) ve ailelerinin eğitim seviyeleri de tercihlerinde çok etkili olmadığı sonucuna ulaşmaktayız. Bu bölgeye göç eden kişilerin ortak paydaları Türkiye’de büyükşehirlerde yer alan üniversitelerde lisans okumuş olmalarıdır. Katılımcıların %60’ı aşan oran ile temsil eden kişiler, Yurtdışında yüksek lisans yapma isteğiyle gelmişlerdir. Diğer %40’ı da Türkiye’de mevcut bir işe sahip iken daha iyisine ulaşmak isteği ile göç gerçekleştirmişlerdir. Daha iyisinin de “fırsatlar ülkesi” olarak nitelendirilen Amerika Birleşik Devletleri’nde bulabilecekleri düşüncesi sonucunda gönüllü ve istekli olarak bu göçü gerçekleştirdikleri görülmektedir. Bireysel olarak her bir kişi için bu göçü tetikleyen ve kolaylaştıran özel durumlarının olduğunu da derinlemesine görüşmelerde öğrenmiş bulunmaktayız.

3.2. San Francisco’ya Göç Eden Türklerin, Göç Sebepleri

San Francisco’da yaşayan Türk göçmenlerin yaşamış oldukları sosyal, kültürel, ekonomik ve düşünsel değişim süreçlerini yapmış olduğumuz mülakat örneklerinde görmekteyiz. Amerika’da doğmuş Türkiye kökenli göçmen mülakatçının yanı sıra, otuz yıl önce göç etmiş ve daha yeni bir yıl önce göç gerçekleştirmiş kişiler de yer almaktadır.

Uluslararası göçü anlamak için en çok kullanılan kuramsal önerme “çekici ve itici faktörler” (pull-push factors) paradigmasıdır. Bu yaklaşım Brettell’in (2000) ifade ettiği gibi, Redfield’in (1941) geleneksel ve modern yaşam örüntülerini karşılaştırdığı ‘halk-kent devamlılığı’ (folk-urban continuum) modelinden doğmuştur. Bu neo-klasik ekonomi kuramı, özellikle nüfusbilim, coğrafya ve ekonomi araştırmalarını etkilemiştir. Bu model göçün nedeni olarak, göç edilen kentin/ülkenin ekonomik, siyasal ya da kültürel alanlardaki koşullarının geride bırakılardan daha tatmin edici olduğuna işaret eder. Dolayısıyla uluslararası düzlemde, göçün ardındaki temel neden geride bırakılan ülkenin iticiliği ve göç edilen ülkenin çekiciliğinden kaynaklanan yapısal nedenlerdir (Brettell, 2000; Castler ve Miller, 2003; Faist, 2003).

San Francisco’ya göç eden Türklerin göç nedenlerini sınıflandırdığımızda elde ettiğimiz bazı demografik bulgular şunlardır:

1. Öğrenci olarak gelenler 20-30 yaş arası
2. Türkiye’deki özgürlükleri ve eğitimi yetersiz bulduğu için gelenler 30-35 yaş arası
3. Çocukları Amerika’da yaşamayı seçmiş ebeveynlerin destek amaçlı ziyaretlerinin göçe dönüşmesi, 50 yaş üstü.

Göç eden Türklerin göç nedenlerini “ çekici ve itici faktörler yaklaşımıyla değerlendirdiğimizde, Türk göçmenlerin tamamı istekli ve çekici faktörleri gözeterek bir göç gerçekleştirdikleri görülmektedir. Öğrencilerin tercih sebebinin “çekici faktör” olarak değerlendirebileceğimiz daha iyi iş imkânları, daha iyi kazanç olduğunu görmekteyiz., Ebeveynler için “çekici faktör” ise Amerikan vatandaşı olarak, Türkiye’deki diğer

çocuklarını da Amerika’ya getirebilmek olduğu tespit edilmiştir. Göç nedenlerindeki bu çeşitlilik de bize, ilk göç edenlerin yaşadıkları zorlukları ve şimdi göç edenlere teknolojinin sağladığı kolaylıkları karşılaştırma imkânı da sağlamaktadır.

Katılımcılara sorulan, neden göç ettiniz, bu bölgeyi seçme nedenleriniz nelerdir? gibi sorulara aşağıdaki ve benzer yanıtlar alınmıştır.

“Amerika dünyada hiçbir ülkenin yapmadığını yapıyor. Buna çalışma sistemi ya da insanların beceri ve kabiliyetlerini açığa çıkarma sistemi diyebilirsiniz. Mesela kırk yaşında adam diyor ki, ben matematik profesörü olacağım diyor ve dünyanın en iyi matematik profesörü olabiliyor. Bu ülkede ona da yer var. Çok daha esnek bu ülkede diğer ülkelere göre kadın ya da erkek olman fark etmiyor.” (Erkek, yaş 39, Google’da lider yönetici).

“Burada zor işlerin, Türkiye’ye kıyasla söyleyebilirim, o insan emeğinin çok fazla karşılığı var. Burası bize Türkiye’yi aratmıyor. İklim olarak İstanbul’u aratmıyor. En çok tercih edilen yerlerden biri, biz California’da yaşayanlar daha şanslıyız.” (Kadın, yaş 37, satış danışmanı).

Göç tercihlerinde başta gelen sebeplerinden, ABD’de emeğe daha çok değer verildiği ve emeklerinin karşılığını alacaklarına inandıkları düşüncesi yatmaktadır. Bu durumu Türkiye ile kıyas yaptıkları zaman da tercihlerinin Amerika’dan yana, özellikle de San Francisco bölgesinde yaşamaktan yana olduğunu görüşmecilerin tamamı dile getirmektedir. Bu tercih sadece ekonomik koşulların daha iyi olmasından dolayı değil. ABD’nin özellikle San Francisco Bölgesinin özgürlükler, kişisel haklar ve adalet konusunda çok hassas olduğu, kendilerine gelecekte ne olacak kaygısı taşımadan yaşama imkânı sunduğundan dolayı bölgeyi tercihlerinde etkili olduğu açıklaması, yine mülakatçıların tamamı tarafından dile getirilmiştir.

3.3. Amerika’ya Göç Öncesi Aidiyet ve Statü Durumu

San Francisco’ya göç etmiş Türklerden her biri benimseyip kabul ederek, yaşam tarzına dahil ettiği kültürel ve manevi değerleri ABD’ye yanında taşıdığı düşünülür ise bu değerler ve kabullerin kişiler ve/veya aileler arasında farklılıklar taşıdığını görmekteyiz. Amerika Birleşik Devletleri’ne taşıdıkları değerleri de dünya görüşü farklılığında olduğu gibi iki grup olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu veriler değerlendirilirken bu iki grubun özelliklerine göre değerlendirilmiş ve yine grup görüşü ve değer farklılıklarına rastlanmıştır. Birinci olarak %65 oran ile temsil edilen seküler görüş sahiplerinin benimsediği değerler ve %35’in temsil ettiği Müslüman-dindar görüş sahiplerinin taşıdığı değerler arasında bariz farklılıklar görülmüştür. Nereye ait hissettikleri sorulduğunda aldığımız cevaplar da bu tespitin doğruluğunu adeta teyit etmiştir. Her bir göç eden kişi değerlerinin bir kısmını yanında taşıdığı ve aynı değerleri taşıyan kişilerle görüştüğü ve iletişimde kaldığı görülmektedir. Her iki görüşe mensup Türkler de Türkiye’deki önemsendiği değerlerini San Francisco’ya taşıyarak yaşamaya çalışmaktadırlar.

“Öğrenciydim, bir öğrencinin ne kadar parası olursa o kadar vardı benimde kendime yetecek kadar. Öyle çok zor durumda değildim. Sosyal olarak da yatılı öğrenciydim. O yüzden hayatımın çoğu zaten sosyal, okulda arkadaşlarla birlikte öyle geçiyordu” (erkek, yaş 38, Microsoft yazılım doktoru).

“Türkiye’deki yaşamım iyi. Öğretmen olduğum için eğitim camiası içindeydim. Ekonomik yönden de çok kötü değildik. Kendimizi böyle rahat idare edebiliyorduk. Arkadaş çevrem de çok

iyiydi. İyi bir durumdaydık ama kısmet buraya gelmekmiş. Burada yaşamak da kaderde varmış” (kadın, yaş 62, emekli öğretmen).

“İkisi de çok güzeldi. Ekonomik sıkıntımız da yoktu. Sosyal bir sıkıntımızda yoktu, ikisi de gayet iyiydi. Gelmeden önce İstanbul'da bir şirkette çalışıyordum, Kraft'ta. Çalıştığım şirketten Chicago'ya transfer oldum, o şekilde geldim” (erkek, yaş 39, Google'da lider yönetici).

“Güzeldi, rahattı diyeceğim. Kurumsal bankacılıkta çalışıyordum. Oğlum doğduktan sonra işten ayrıldım. Sonra eşimin eğitiminden dolayı Amerika'ya geldik” (kadın, yaş 45, akademisyen /mühendis).

Katılımcılara sorulan sorulardan, ABD'ye göç etmeden önceki hayatınızı anlatır mısınız, göç ettikten sonra hayatınızda ne gibi değişiklikler oldu? sorularına yukarıda yer alan cevapları vermişlerdir. Toplam 24 katılımcının verdiği tüm cevaplar üzerinden değerlendirme yapacak olursak 10 kişinin Türkiye'deki yaşamlarında ekonomik sorunu olmadığı, diğer 14 kişinin ise öğrenci olarak gelip okul bitince dönmediği ya da eşinin işi gereği göç ettikleri sonucuna ulaşmıştır.

3.4. Coğrafi ve Kültürel Farklılığın Amerika'daki Yaşama Yansıması

Amerika Birleşik Devletleri'ne göç edenlere görüşüldüğünde sorulan sorulardan biri de oraya gittiklerinde ilk hislerinin ne olduğu idi. Çünkü dış göçte ilk intibaa, ilk kültürel alginın bir yansımasıdır, yeni ortama uyum sürecini etkileyen en önemli faktörlerden de biridir. Bu sebeple, Amerika'ya ilk geldiğinizde ne hissettiniz (korku, sevinç, umut, kültürel şok)? Sorusuna cevap arandı. Genel olarak şok edici bir durum yaşamadıkları, en çok dil ve iletişimdeki sıkıntı yaşadıkları ve yeni bir yere uyum sağlamada ne kadar zorluk yaşanırsa o kadar zorluk çektiklerini söyleyerek, genelleme yapan görüşmeci sayısı %90 oranı temsil etmektedir.

“Yaşamadık. Yaşamamızın birkaç nedeni var. Hem eşim hem ben Türkiye'de hep uluslararası şirketlerde çalıştık. Amerika'ya daha önce gelmemiştik, ama birçok Avrupa ülkesini seyahat etmiştik. Ben kendim hep buradaki hayatla ilgiliydik. Az çok neyle karşılaşacağımızı önceden biliyorduk. İstekli geldik” (Erkek, yaş 38, insan kaynakları müdürü).

“Şok olmadı, şok yaşamadık. Çünkü tercih hakkımız vardı, biz burada yaşamayı seçtik” (kadın, yaş 42, proje yöneticisi).

“Vallahi hiç yaşamadık. Hani bir New York'ta olsaydık, bir Dallas'ta olsaydık veya Chicago'da olsaydık bu kadar mutlu olmaya bilirdik. Çünkü çevresel faktörler ve iklime uyum da çok önemli. Mesela Aslı'lar da Seattle'da yaşarken Türkiye'ye ne zaman döneceğiz diye düşünüyorlarmış. Ne zaman buraya geldik düşüncem değişti diyor. Belki de bölge olarak adaptasyon sorunu yaşamadık” (Kadın, yaş 37, satış danışmanı).

Daha rahat çalışma ortamlarının oluşması ve gelecekte ne olacak endişesi taşımamak, tüm görüşmeciler tarafından dile getirilmektedir. Örneklem grupta yer alan görüşmecilerden %80 üzeri 20 kişi, işimi kaybedersem endişesi taşımadığını, insanların daha verimli çalıştığı vurgusu yaparak ve verdikleri örneklerle de konunun doğruluğunu teyit etmektedirler.

3.5. San Francisco’da Yaşayan Türklerin Ana Dili ve İkinci Dili

Dil, bir göstergeler dizgesidir ve o dizge içerisinde yer alan her göstergenin dış dünyada işaret ettiği bir gönderme alanı, bir dış dünya gerçekliği vardır ve gönderme alanı da kültürle ilgilidir (Asutay, 2007). ‘Dil’ denilen iletişim aracı, toplumu bir arada tutan harç; kültürü taşıyan ortak bir hazine ve toplumu yansıtan bir aynadır. Toplum ve kültürde ne varsa dilde ifadesini bulur. Dilde neler varsa, toplum ve kültür de asılları veya yankıları vardır (Güvenç, 2002). Bir toplumu tanımak, o toplum içine dahil olup, toplumu meydana getiren insanlarla iletişime geçmenin yolu, o topluma ait dili konuşabilmekten geçmektedir. Örneklem grubunu temsil eden kişilerin tamamı, göç eden her bir Türk’ün, topluma adaptasyon sorunu yaşamaması ve bu sürecin kısılmasının, İngilizceyi en iyi şekilde konuşmasından geçtiği görüşündedirler. Hem İngilizceyi iyi seviyede konuşmak hem de Türkçeyi unutmamak ve çocuklarının da unutmamasını sağlamak için ayrıca çaba sarf ettiklerini gözlemledik.

“Türkiye’de yeterli dil eğitimi alamıyoruz” (Kadın, yaş 36, E-ticaret uzmanı).

“Yol yordam bilmemek, İngilizce bilmemek bunlar benim için ilk geldiğimde tam şok oldu” (Kadın, yaş 42, web pazarlama koordinatörü).

“İngilizcemiz yeterli seviyede idi. Sokakta ve ihtiyaçlarını gidermek konusunda çok bir sorun yaşamadık” (Kadın, yaş 42, Proje yöneticisi).

“Birçok kişi gibi ben de dilde sorun yaşadım. Türkiye’de teorik öğrendiğimiz gibi olmuyor. Ülkemizde dil öğrenmede en büyük sorunlardan birisi uygulamalı olmaması. Olsa da konuşmada şive farklılıkları yüzünden mutlaka sorun yaşıyor” (Kadın, yaş 39, araştırma görevlisi).

Örneklem grubunun %90’ı uygulamalı İngilizce eğitimini yeterli düzeyde alamadıklarından dolayı göç ettikten sonra iletişimde sorun yaşadıklarını ve en çok da alışveriş yaparken kendilerini ifade edemediklerinden yakınmaktadır.

“Allah izin verir de torunlar olursa bence torunlar Türkçe bile konuşmayacaklar. Yani biz şimdi uğraşıyoruz çocuklar kesinlikle Türkçe konuşuyor, Türkçe konuşmaları için zorluyoruz” (Erkek, yaş 39, öğretmen).

Katılımcıların tamamı İngilizceyi çok iyi bilmeyi, çocuklarının da bir Amerikalı gibi bu dili konuşmasını istemektedirler. Bunun yanı sıra Türkiye dışında herhangi bir ülkede, bu Avrupa ya da Amerika olsun, her yerde aralarında Türkçe hep konuşulsun, çocukları da Türkçe’yi unutmamasın istiyorlar. Türkiye ile bağlarının devam etmesi ve Türkçe’yi unutmamak için ayrıca bir gayret gösterdiklerini gözlemlenmiştir. İkinci ve üçüncü kuşak neslin Türkçe’yi unutacağını düşünerek, endişe etmektedirler.

3.6. San Francisco’da Yaşayan Türklerin Din ve Dindarlık Algısı

Örneklem grubundan 10 erkekte 8’i Türkiye’de camiye gittiklerini, Amerika’da ise, 10 kişiden 4’ü camiye gittiğini söylemiştir. Kadınların 2’si eşi ve çocuklarıyla giderken geriye kalan 12 kişinin ne Türkiye’de ne de Amerika’da camiye gitmediklerini söylemişlerdir. Seküler görüş (İslâm dinine inanan, ama ritüel, emir ve yasaklarını yerine getirmeyenler) sahibi, %65 oran içinde yer alan erkeklerden %30’u Cuma namazına gittiklerini, geriye kalan %35’lik oranın da cuma namazına gitmediklerini zaten Türkiye’de de gitmediklerini belirtmişlerdir. Her iki gruptan kişilerin dine ve ibadetlere bakış açılarının, dünya görüşleri doğrultusunda olduğunu görmekteyiz. Örneklem grubu içinde “camiye gider misiniz?” sorusuna %65 oranında “gitmem” cevabı verirken, kalan %35’i temsil eden kişiler bu soruya “evet” cevabını vermişlerdir. Dolayısıyla bu oranlar da modern ve seküler görüşü benimseyenlerin yüzdelik oranları ile birebir örtüşmektedir. Yani,

örneklem grup içinde yer alan iki görüşe ayrıldıkları şeklinde yaptığımız grupta, elde edilen bulguların oranı ile de tespitlerimizin doğruluğunu desteklemektedir.

“Gitmiyorum, Türkiye’de de gitmezdim. Yani aynı Türkiye’de ne yaşıyorsam burada da onu yaşıyorum” (Erkek, yaş 40, Uber taksici/şoför)

“Gitmiyorum Türkiye’de iken de gitmiyordum. Dindar bir ailede yetişmedim, öyle çok dini bir eğitim de açıkçası hiçbir zaman almadım” (Kadın, yaş 40, yönetici asistanı)

“Hayır gitmiyorum. Türkiye’de de gitmiyordum” (Erkek, yaş 39, mühendis).

Katılımcıların, dini içerikli sorulara %65 oranında yukarıda yer alan bu ve benzeri cevaplar verirken, aşağıda yer alan benzer diğer araştırmadaki örnekler ve bulguların farklı olduğu görülmektedir.

Türklüğün İslam ile birbirini tamamladığı görüşü hem nicel hemde nitel çalışmada çoğunluk tarafından benimsenmektedir. Dini ve etnik kimlikler kültürel bir muhtevaya sahiptir. Müslüman olan etnik toplulukların temel kültürel referansları da dini temellere sahiptir. Örfi gelenekler zamanla dini bir geleneğe dönüşür. Özellikle diaspora Türklerinde İslâm’ın tam anlamıyla içselleştirildiği gözlenmektedir. “İslâm kimliği Türk kimliğinin inşasında destekleyici ve ayakta tutucu bir işleve sahiptir” şeklindeki hipotez Türk diasporasının çoğunluğu tarafından benimsenmektedir.

I-17 “Müslümanlık ve Türklük birbirini tamamlıyor, örf ve adetlerimiz, dinimiz hep iç içe.”

I-19 “Hem Müslüman hem Türk olmam tabii ki Müslümanlığı ayrı tutamam. Türk vatandaşı olmak benim için büyük bir onurdur.”

I-22 “Müslüman Kürdüm, ama önce Müslümanım” (Taşdelen, 2019).

Yukarıda bulgularını paylaştığım Amerika’da yapılmış benzer araştırmaya göre, göç eden Türklerde Müslüman-Türk kimliklerinin ön plana çıktığı ve diğer Türk ve Müslüman ülke vatandaşları ile birleştirici özellik olarak benimsendiği görülmektedir. Diaspora halinde yaşayan Türklerin, diğer Türk-Müslüman kimlikli gruplara karşı aynı yaklaşım içinde olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Oysa bizim araştırmamızda örneklem grubu içinde yer alan Türkler iki görüş etrafında toplanmaktadır. %65 orana sahip olan birinci grup, seküler görüşü temsil edenler, Türk kimliğini benimserken Müslüman kimlik ile anılmak istemediklerini söylemektedirler. İkinci grup ise %35 oranı temsil edenler, Müslüman-Türk kimliği sahiplenirken bu kimliği ön plana çıkarıp, gerçek İslâm’ı temsil ederek yaşamak istemektedirler. Seküler grup sadece Türk kimliğini kullanarak, benimsedikleri kültürel ve evrensel değerler çerçevesinde yaşamakta ve bu görüşü benimseyen insanlardan oluşan bir çevre oluşturdıkları görülmektedir.

“Hayır camiye gitmiyorum, Türkiye’de de gitmiyordum. İşin gerçeği ben dindar bir aile de büyümedim. Çoğu şeyde de Müslümanım ama din olarak hemen hemen hiçbir şeyi yerine getirmiyorum” (Kadın, yaş 50, insan kaynakları analisti).

“Ben gitmiyorum, ama eşim gidiyor. Eşim her zaman Cuma’ya gider, gidiyor. Hatta oğlanı da götürmek istiyor. Bu sene ilk kez götürdü. Yani ben hayatım boyunca keşke dinimiz kadın ve erkeğin aynı anda, Müslüman değilim demiyorum, hiçbir zaman demedim. Ama bu tarafını Keşke böyle yorumlansaydı. Bu bence biraz yorum işi. Yani tamam, namaz ayrı kılınsın am ondan sonra, birlikte ibadethanede, yani o camide yan yana bulunmasını, izin verseydi, çok çok arzu ederdim. Müslümanlar yan yana oturup, muhabbet edilebiliyor olmalıydı, olsa seve seve de giderim. İyi bir hoca varsa dinlemeye de açığım” (Kadın, yaş 42, proje yöneticisi).

Örneklem grubun %65’i seküler görüş (İslâm dinine inandığını söyleyen, ama emir, yasak ve ritüellerini yerine getirmeyenler)

Örneklem grubun %35’i Müslüman-dindar görüşe sahip insanlar oluşturduğu için tüm görüş değerlendirme ve yorumlarımızı bu görüşler ışığında analiz etmeye çalışacağız. Çünkü kişilerin dünya görüşleri, yaşam tarzları ve sorularımıza aldığımız cevaplarla iki görüş sahiplerinin fikirlerindeki farklılıklar bariz bir şekilde görülmektedir. Geleneksel kültür ve Müslüman kimlik önceliğine karşı çıkan kişilerin %50’sinin inanç, dua ve cami konusunda ayrılığa düştükleri görülmüştür. Bu sebeple seküler görüş sahipleri de kendi içinde ikiye ayrılmaktadır.

1. Dua ve ibadet konusuna önem verip, yapmasa bile yapana saygı duyanlar.

2. Dua ve ibadeti gerekli görmeyip, yapmayanlar ve yapana saygı duymayanlar. Yapmasa bile yapana saygı duyanların oranı %60 olup, %40’ı temsil eden saygı duymayanlardan fazla olduğu görülmektedir.

“Eşim gidiyor, fırsat buldukça ailecek de gidiyoruz. Hatta Türkler olarak bazı toplantı ve organizasyonlar da düzenleniyor, camiye gelenler arasında” (Kadın, yaş 36, muhasebeci/ev kadını).

“Evet gidiyorum. Ailecek de gidiyoruz. Çocuklarımız kız olduğu için anneleri gittiği zaman onları da götürüyoruz. Cuma namazları özellikle çok güzel oluyor. Her ülkenin Müslümanlarıyla bir araya geliyorsun. Bu birliktelik çok güzel bir duygu” (Erkek, yaş 39, öğretmen).

Örneklem grup içinde yer alan %35 oranı temsil eden, Müslüman-dindar kişilerin Türk diasporası oluşturup, camiye gittikleri ve dini ritüellerini yerine getirdikleri tespit edilirken, %65 oranı temsil eden modern-seküler görüş sahiplerinden yarısına yakın kısmı dine ve Müslüman kimliğe uzak durdukları hatta Müslüman kimlikli ülke vatandaşlarına karşı mesafeli durdukları gözlenmiştir. Camiye gidiyor musunuz, sorusuna alınan cevabın ardından doğaçlama sorularla mülakatçının dini inanış olarak deizmi seçtiğini söylemektedir. ve geleneksel kuralların hâkim olduğu, ataerkil ailesinin tutumunu baskı unsuru olarak gördüğü için göçü, bir kaçış ve kurtuluş vesilesi olarak tercih edenlerin sayısı da %20’lerin üstündedir. Din, inanç, manevi değerler bağlamında geleneksel düşünceye, karşı tutum içinde olduklarını açıkça belli etmektedirler.

Görüşülen kişi: “Yok, camiye gitmiyorum. Türkiye’de gittim, ama şimdi gitmiyorum. Türkiye’de iken Cuma’dan cumaya gidiyordum. Burada bir kere gittim, daha da gitmiyorum.” (Erkek, yaş 38, Uber taksici/şoför).

Araştırmacı: Bir kez gittikten sonra gitmeme sebebiniz neydi?

Görüşülen kişi: “Bence şöyle Türkiye’deki biraz daha herhalde adetten gidiyorduk. Biz aile şirketinde çalışıyorduk. Hadi Cuma’ya gidiyoruz deniyordu, hep beraber cumaya gidiliyordu. Hani nasıl kahvaltı yapılsa birlikte o zaman Cuma’ya da gidilir, gibiydi benim için. Ama buradayken belki de yaptığım işde buna bir faktör, benim din algım değişti. inanmak ayrı bir şeydir, bilmek ayrı bir şeydir. Ben inançlıyım, ama artık biliyorum. Orada ne yazdığını biliyorum. Bana x konusundaki ayeti sorarsanız, söylerim.” (Erkek, yaş 38, Uber taksici/şoför).

Araştırmacı: İnanmak ile bilmek arasındaki fark nedir, biraz açıkla mısınız?

Görüşülen kişi: Bence İslâm, Arapların yaşayışını yansıtır. Türkiye’deki Müslümanlığı tam yansıtmıyor. Türkiye’deki İslâm bence tam olarak Kur’an’daki yazan İslâm değil. Türkiye’de şu anki yaşanan İslâm ile çocukluğumdan beri gördüğüm, yaşanan İslâm’ı toplayıp bir kenara koyduğumda, aslında tam olarak bizim bildiğimiz İslâm olmadığını görüyorum” (Erkek, yaş 38, Uber taksici/şoför).

Araştırmacı: Bu sebeple mi artık camiye gitmiyorsunuz?

Görüşülen kişi: Hayır sadece bu değil. Dine bakış açım değiştiği için camiye gitmiyorum. Ben Müslüman değilim, deistim. Türkiye’de iken Müslümandım, Amerika’ya geldikten sonra da

Müslümandım. Ama Amerika’da Kur’an okuduktan sonra inançlarım değişti.” Sadece Allah’a inanıyorum, dinlere inanmıyorum, hiçbir dine. Ben Panteist olarak, Vahdet-i vücud’cuyum.” (Erkek, yaş 38, Uber taksici/şoför).

Türkiye’deki hayatında geleneksel dindar bir aile içinde doğup büyüyen görüşmecinin, Türkiye’de dini ritüelleri aile içinde büyüklerin gözetimi ve yönlendirmesi ile topluca yerine getirdiği görülmektedir. Günlük ihtiyaçlarını yerine getirir gibi geleneksel olarak dini bir ritüelin yapıldığını dile getiren görüşmeci, diğer taraftan dinin geleneksel boyutunu da sorgulamaktadır. Örneklem grubunda yer alan bu katılımcının göç ettikten bir süre sonra dini inanç ve düşüncelerinde önemli değişiklikler olduğu, artık Müslüman olmadığını, farklı bir inana mensup olduğunu, derinlemesine sorulan sorular sonucunda öğrenmiş bulunmaktayız. Çocukluğunda öğrendiği İslâm ile Kur’an-ı Kerim’de yazılı olan İslâm’ın farklı olduğunu gördüğü için de artık din olarak İslâm’ı benimsemediğini, Müslüman olmadığını ifade etmektedir.

3.7. Aidiyet Hissi ve Baskın Kimlik

Derinlemesine görüşmecilere ve odak grup da yer alan katılımcılara sorulan ortak sorulardan biri olan “Kendinizi nereye ait hissediyorsunuz?” sorusuna verilen cevaplarda görüşmeciler %70 gibi bir oranla her iki ülkeye de ait hissederken, %20’lik kısım ise hiçbir yere ait hissetmediğini, tüm dünyaya ve %10 oranı da Amerika’ya ait hissettiklerini söylemişlerdir.

“İkisine de ait hissediyorum. Türkiye’ye de aidiyet hissediyorsun ama seçmek zorunda kalsam şu anda Amerika’yı seçerdim. İleride ne olur bilmiyorum” (Erkek, yaş 38, Microsoft yazılım doktoru).

“Fifti fifti, oraya da aitim, buraya da. Zaman zaman köyümü özleyorum. Anamın, babamın mezarlarını ziyaret etmek istiyorum. Köküm orada” (Erkek, yaş 64, emekli yönetici).

“Valla buraya çok ait hissetmeye başladım. Yani düzenimiz burada. Buranın gerçekten ortamını sevdik (Kadın, yaş 37, satış danışmanı).

3.8. Örneklem Grubun Türkiye ile ilgili Gelecek Planları

Türkiye’ye dönüş yapacak mısınız, neden? Bu soru mülakatçılara ve odak gruba ortak soruldu. Örneklem grubunun tamamı şu an için dönmeyi düşünmediklerini, %50 oranında emekli olduktan sonra dönebileceklerini, diğer %50 kısmı ise gelecekle ilgili kesin bir bilgi vermekten kaçınarak, çocuklarının durumu ve tercihlerinin kararlarında etkili olacağını söylemektedirler. Çocuklarının tercihinin ise ABD’de yaşamak olduğunu, çünkü arkadaşlarından Türkiye’ye dönüş yapanlar olduğunu, ama çocuklarının uyum sorunu yaşadıkları için geri dönüş yaptıklarını söylemektedirler. Geri dönüş tercihinin çocuklarına haksızlık olacağını düşünen katılımcı çoğunluktadır.

“Ben Türkiye’ye dönüşü şöyle düşünüyorum, para kazanma düşüncem olmadığı zaman dönebilirim. İstanbul’da insanla uğraşmak çok zor. Bir de çok fazla büyük şirket yok. Çok fazla seçeneğiniz yok. Eğer belli bir şirkete çalışıyorsan gidebileceği zaten benzeri üç dört tane şirket var, ufak bir çevre ve çok verimsiz çalışılıyor” (erkek, yaş 39, Google’da lider yönetici).

şimdilik dönmeyi düşünmüyorum. Bağlarımızı hiç koparmadık. Her yıl Türkiye’ye gidiyoruz. Hatta çocuklarım tüm tatilleri orada geçiriyorlar. Onlar da ülkemizi çok seviyorlar” (Kadın, yaş 45, Akademisyen/mühendis).

"Çocuklarım Amerika vatandaşı, dönüş yapmayı düşünmüyorum. Çocuklar burayı benimsediler ve ben de burada iyi kazanıyorum. Şimdilik buradayız, bir de dönmem için bir sebep yok, mesela vizem bitiyor, dönmem gerekiyor gibi bir sebebim yok" (Erkek, yaş 39, öğretmen).

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada, San Francisco'ya Türkiye'den göç gerçekleştiren Türklerin, öncesi ve sonrası yaşamları, göç sebepleri ve etkileri, öncelikleri ve tercih sebepleri iki ülke arasında karşılaştırma yapılarak incelenmiştir. Oğlumda fark ettiğim sosyo-kültürel değişimin, Amerika'ya göç eden diğer Türklerde de aynı şekilde yaşandığını, bizzat yaşadıkları ortamda gözlemleyerek, elde ettiğimiz bilimsel verilerle doğrulanan bilgisine ulaşmış bulunmaktayız. Seçilen örneklem grubunda yer alan kişiler de yapılan görüşmelerde sözleriyle değişimi teyit etmişlerdir. San Francisco'ya göç eden Türklerdeki değişim, modernleşmeye, dini yaşantı ve görüşleri nispetinde de sekülerleşmeye doğru gitmektedir.

Yapılan mülakat ve odak grup çalışma verileri göstermektedir ki, göç edenlerin tamamı gönüllü ve istekli olarak Amerika'da yaşamayı tercih etmişlerdir. Türkiye'den göç eden Türklerin oluşturduğu Türk diasporasının, diğer çalışmalardan farklı olarak iki görüş etrafında toplandığı tespit edilmiştir. Bunlardan birincisi Müslüman-Türk kimliğini benimseyen, Türkler. Diğer grup da Türk kimliğini benimseyen, Modern-seküler Türkler. Görüşler değerlendirilirken bu iki görüş etrafında toplayarak değerlendirilmiştir.

Sınıflandırdığımız bu iki görüşten ilki, grup içinde büyük oranda temsil edilen (%65), modern-seküler görüş sahipleri (Müslüman olduğunu söyleyip, ritüel, emir ve yasaklarını yerine getirmeyenler) ve %35 oran ile temsil edilen bir diğer grup, Müslüman-dindar görüş sahipleridir. Yani, evreni temsil eden örneklem grubun tamamı Amerika'ya göç etme eyleminin gayet olumlu bir hareket olduğunu ve çocuklarının geleceği açısından da çok faydalı bir karar olduğunu düşünmektedir. Hiçbiri de bu tercihten pişmanlık duymamakta ve hatta çocuklarının geleceğini tesis etmek için isabetli karar verdiklerini düşünmektedirler.

San Francisco'ya göç eden Türklerin kişisel göç tercihlerinin temelinde yatan, hedefe koydukları iki temel görüş tespit edilmiştir. Birincisi, insanın kendisini ve fikirlerini özgürce ifade edeceği bir toplum ve çevre, ikincisi ise mevcut yaşam standardını daha üst seviyeye taşıyacak ekonomik bir getiridir. Örneklem grubunda yer alan her bir kişi sadece birisini ya da her ikisini de tercih sebebi olarak hedefe almaktadır.

San Francisco'ya göç eden Türklerden her biri, Türkiye'de yaşadığı topluma ait, içselleştirdiği, yaşamına dahil ettiği kültürel ve dini tüm değerleri yanında taşımakla kalmayıp, Amerika'da yaşadığı süre içinde koruyarak, süreklilik kazandırma düşüncesindedir. Tabii her bir kişinin yanında taşıdığı, benimsedi değerlerin ne kadar kültürel ve dini, ne kadar evrensel olduğu da yine kişiye göre ve kişinin dünya görüşüne göre değişkenlik arz etmektedir. Bu nedenle araştırmanın temsil grubu olarak seçilen Türklerin görüşlerini, sahip oldukları dünya görüşleri çerçevesinde iki gruba ayırarak yorumlama gereği duyduk. Yukarıda da belirttiğimiz gibi bunlar, modern-seküler görüş ve Müslüman-dindar görüş sahipleridir. Dünya görüşleri ve yaşam şekilleri yönünden bakıldığında bu iki görüş arasında bariz farklar görülmektedir. Dolayısıyla bu grupların önemseydiği ve Amerika Birleşik Devletleri'ne yanlarında taşıdıkları değerler arasında da önemli farklılıklar görülmektedir.

Gerek seküler gerekse Müslüman-dindar görüşü savunan iki kesimin de en çok itiraz ettiği konu, geleneksel dindarlıktır. İslâm ile Türk kültürünü bir arada harmanlamış gibi görünen ve uygulayan bu anlayışa karşı oldukların belirtenlerin oranı %80'in üstündedir.

Örneklem grubuna sorulan, geri dönmeyi düşünüyor musunuz, kendinizi hangi ülkeye ait hissediyorsunuz? Soruları cevap vermekte en çok zorlandıkları sorulardır. Şu an kimse

geri dönmeyi düşünmemekle birlikte Amerika Birleşik Devletleri’nin sosyal güvencesi olmayan bir ülke olması, sağlık hizmetlerinin çok pahalı olması nedeniyle çoğu görüşmeci emeklilikte Türkiye’ye dönmeyi düşünmektedir. Aidiyet hissine gelince tüm görüşmecilerin ikilemde kaldıkları görülmektedir. Doğup büyüdüğü memleket olarak Türkiye’ye aidiyet duyarken, evrensel değerlerin çok önemsenmediği, aynı fikirde olmadığı insanların çoğunluk teşkil ettiği bir topluma da kendilerini ait hissetmediklerini düşünüyorlar ve bu yüzden bazı görüşmeciler aidiyete tepki geliştirerek, “Dünya vatandaşım” gibi farklı cevaplar vermektedir.

Silikon vadisinde çalışan mühendis katılımcılar ise konuya daha farklı pencereden bakmaktadırlar. Önceliklerinin ne Amerika’nın gelişmiş ülke olması ne de ekonomik olarak getirisini fazla olması değil, zekâ ve yeteneklerini kullanabilecekleri çalışma ortamlarının olmayışından yakınmaktadırlar. Fikir ve proje üreten zeki insanların toplanabileceği iş platformlarını Türkiye’de bulamıyor olmaları, onların iş hayatında mutsuz olmalarına sebep olduğunu ve istedikleri ortamları aramak için de Amerika’ya yönediklerini belirtmektedirler. Bazı katılımcılar, Amerika’daki birçok firmanın, çalışma ofisinin düzenlenmesini bile çalışanın kendisine bıraktıklarını ve rahat çalışması için her türlü konforu sağladıklarını söylemektedir. Böyle bir ortamın mühendis ve üst düzey çalışanlara sunulması ve başarılarının takdir edilmesi de bu insanların Türkiye’ye geri dönüşlerini zorlaştırmaktadır.

Katılımcılardan her yıl Türkiye’ye tatile gittiklerini ve dönüşlerinde de Amerika’da yaşamaya devam kararlarının daha kesinleştiğini söyleyenlerin sayısı %80’in üstündedir. İtirazlarının kişilere ve yaşanan aksaklıklara değil, topyekûn sisteme olduğunu söylemektedirler. Müslüman-dindar ve seküler görüşe sahip katılımcıların tamamı, Türkiye’de yıllardır devam eden, her geçen gün daha da kötüye giden eğitim, adalet ve hukuk sisteminden, fırsat eşitliğinin olmadığından yakınmakta, tüm kurumların ve yönetim sisteminin düzeltilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Türkiye için sayılan tüm bu olumsuzluklar hem göç etme sebepleri hem de Amerika’yı tercih etme sebepleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Karşılaştırma yaptığımız benzer çalışmalardan, “İki Dünya Bir Aile” (Güngör,2016) araştırmasında da örneklem grubunda yer alan kişilerin çocuklarıyla ilgili tutumları bizim çalışmamızda elde ettiğimiz bulgularla birebir örtüşmektedir.

Karşılaştırma yapılan bir diğer çalışma “ABD’de Türk Diasporasının Kimlik Algısı ve Kimlik İnşası” (Taşdelen, 2019), adlı çalışmada elde edilen bulgularla bizim çalışmamızda elde edilen bulgular arasında farklılıklar görülmektedir. Karşılaştırma yaptığımız bulgular içinde birebir örtüşen ve kısmen benzer bulgulara rastlanmışken, kimlik ve aidiyet konusunda farklı bulgular elde edildiği görülmektedir. Elde edilen bu sonuçlar da göstermektedir ki, araştırma yapılan bölgeler arasındaki farklılıklar, farklı bulgular elde edilmesine sebep olmaktadır. Bu farklılıkların sadece bölgesel farklılıktan kaynaklanmadığı, bu sonuçlara sebebiyet veren dünya görüşü, bakış açısı farklılıkları ve diğer sosyo-kültürel etkenler olduğu da görülmektedir.

Tüm bu bulgulardan yola çıkarak, benzer araştırmanın bulguları ile çalışmamızın bulgularındaki farklılığın, Türk diaspora olarak nitelendirilen grupların dünya görüşü farklılıklarından kaynaklandığı görülmektedir. Bu bulgular ve karşılaştırmalar ışığında yeni bir bulguya ulaştığımızı söyleyebiliriz. Türkiye’den göç eden Türklerin oluşturduğu Türk diasporası iki görüş etrafında toplanmaktadır.

1. Müslüman-Türk kimliğini benimseyen, Türkler.
2. Türk kimliğini benimseyen, Modern-seküler Türkler.

Benzer çalışmada katılımcılardan alınan cevapların birbirine yakın olması da bu bulgumuzu doğrulamaktadır. Örneklem grubumuz içinde yer alan Türkiye’den göç eden Türklerin, farklı dünya görüşü ve yaşam şekli çeşitliliğine sahip olmaları, Türkiye mozaikini temsil etme ve doğru bulgulara ulaşma açısından da önemli olduğunu varsaymaktayız.

Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olup, tüm ortak değer ve kimliklere sahip oldukları halde dünya görüşü farklı olan insanların aynı diaspora içinde yer almadığını görmekteyiz. Bu bilgi de bizi, diasporalar oluşturulurken insanlar arasındaki dünya görüşü ve düşünce birliğinin, diğer tüm kültürel ve dini ortak değerlerden daha önemli ve ön planda olduğu sonucuna ulaştırmaktadır.

Her bir çalışma sonrasında elde edilen sonuçlar, yeni araştırmalara kapı açar, yeni çalışmalar ve alanları gündeme getirir. San Francisco’ya farklı zaman dilimleri içinde göç eden Türklerin teknolojik gelişmelere bağlı olarak farklı sorunlar yaşadıkları görülmektedir. İlk göç edenler için sorun olarak görülen birçok konunun artık sorun olmaktan çıktığı ve göç etme şartları kolaylaşırken yaşam şartları ve çalışma alanları konusunda da yeni problemlerin ortaya çıktığı görülmektedir. Yapılacak yeni çalışmalarla bu sorunlarla mücadelede kültür, din ve kimlik algısının etkisi ve önemi incelenebilir.

Kaynakça

ADAMAN, Fikret, KEYDER, Çağlar, (2006), Türkiye’de Büyük Kentlerin Gecekondu ve Çöküntü Mahallelerinde Yaşanan Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma (Avrupa Komisyonu, Sosyal Dışlanma ile Mücadelede Mahalli Topluluk Eylem Programı 2002-2006).

ADIGÜZEL, Yusuf, (2010), Küreselleşme Çağında Göç, İstanbul: İÜ AUZEF.

Alexander, T. (2005) “Historical Geography” Encyclopedia of World Geography (ed. Robert W. McCOLL), New York: Facts On File.

AŞKUN, C. I. (1989). “Kültürel İletişim Politikası”, 2. Millî Kültür Şûrası Bildirileri,) Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı.

BAYARTAN, M., (2013). “İbn Haldun’da Şehir Anlayışının Coğrafi Açidan Değerlendirilmesi”, Prof. Dr. Süha Göney’e Armağan, Bayartan M., Ed., İstanbul Üniversitesi, ss.365-380. İstanbul,

BERELSON,ve STEİNER, Gary A. Human Behavior. New York: Harcourt, Brace and World Inc. 1964: 588; Akt, Merter, F., Talas M., 2017.

BOZKURT, Veysel. (2006), *Değişen Dünyada Sosyoloji*, Bursa: Ekin Kitabevi.

BOZKURT Veysel. (2018:s. 254), *Değişen Dünyada Sosyoloji*, Bursa: Ekin Basın Yayın.

CANATAN, Kadir. (2007), “İslamofobi ve Anti-İslamizm: Kavramsal ve Tarihsel Yaklaşım”, *Batı Dünyasında İslamofobi ve Anti-İslamizm*, ed. Ankara: Doğu batı yayınları.

CANATAN, Kadir ve HİDİR, Özcan. (2007), Ankara: Eskiyei Yayınları.

CASTLER, Stephen -MİLLER, Mark, Göçler Çağı, 2008, s. 364.

CASTLES, S.- MİLLER, M.J.(1998), *Age of Migration: International Population Movements in the Modern World*, London: Macmillan Press.

ÇATLI ÖZEN, Gökçen. (2019). Günümüz Türk Kültüründe Ad Vermenin Sosyo-Kültürel Özellikleri Üzerine Bir Anket Çalışması. Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, Temmuz-Ağustos 2019, Cilt 122, Sayı 241, ss. 423-444.

ERDER, Sema. (1986), *Refah Toplumunda “Getto” ve Türkler*, İstanbul: Teknografik Matbaacılık.

ERGUN, D., (2000). *Kimlikler Kısacasında Ulusal Kişilik*. Ankara: İmge Kitabevi.

FALAY, N. (1978). *İbni Haldun’un İktisadi Görüşleri*, İstanbul Üniversitesi, No: 2420, İstanbul:Gürbay Matbaacılık.

GEZON, Lisa. KOTTAK, Conrad. McGraw, Hill, (2016). *Kültür*. İstanbul: Nobel Akademik Yayınları.

GÜNGÖR Özcan. (2016). *İki Dünya Bir Aile*, Ankara: Akçağ Yayınları.

GÜVENÇ, Bozkurt,(1979). *İnsan ve Kültür*, İstanbul: Remzi Kitabevi.

GÜVENÇ, Bozkurt, (1984), *İnsan ve Kültür*, İstanbul, Remzi Kitabevi. s. 328.

GÜVENÇ, Bozkurt, (2002). *Kültürün ABC’si* (2. Baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

HALDUN, İbn, (2015). *Mukaddime*. (S. Uludağ, Çev.) İstanbul: Dergâh Yayınları.

HALDUN,İbn, (2004). *Mukaddime*. (H.Kendir, Çev.) Ankara: Altınordu Yayınları.

İÇLİ, Gönül (Aralık 2001). Küreselleşme ve Kültür. C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, 25 (2), s.163.

İPEK, Nedim (2016). GÖÇ ARAŞTIRMALARI DERGİSİ THE JOURNAL OF MIGRATION STUDIES s.7

269

KAYA, İ., (2007). *Müslüman Amerikalılar: Göç, Kimlik ve Entegrasyon*, Ankara: Dipnot Yayınları

LİNTON, R.,(1940), *Acculturation in Seven American Indian Tribes* ; Akt; TURHAN, M., (2016), *Kültür Değişimleri*, Ankara: Altınordu Yayınları.

MARDİN, Şerif. (1983), *Din ve İdeoloji*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2. Baskı.

MARSHALL,G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*. Osman Akınhay, Derya Kömürcü (Çev.).Ankara: Bilim ve Sanat.

MEAD, G.H. (1972). *Mind, Self and Society*. C.W. Morris(ed.). Chicago: The University of Chicago Press.

MERTER, Feridun, TALAS, Mustafa (2017). *Sosyoloji*, Lisans Yayıncılık, İstanbul: s.192

ÖZTÜRK, Akın, (2012). *“Amerika’da Yaşayan Türk Göçmenlerin Asimilasyon Karşısına Türk Kimliklerini Sürdürme Çabasının Bir Aracı Olarak Türk Derneklerinin Rolü”* (Sakarya Üni. Yüksek Lisans Tezi).

ULUDAĞ, S. (1999). *İbn Haldun – Hayatı. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul:TDV Yayınları

SOROKİN, A. Pitirim: 1972. *Bir Bunalım Çağında Toplum Felsefeleri*,(Çev., Tuncay M.). Ankara: Bilgi Yayınları.

ŞENTÜRK, Ünal, (2017). Sosyoloji, (editörler, Merter F., Talas, M.). İstanbul: Lisans Yayıncılık.

TAŞDELEN, Musa.(2019). ABD’de Türk Diasporasının İslam Algısı ve Kimlik İnşası (Melez ilişkiler ağında kimliği yaşatmak), İstanbul: UKİD, Sistem Matbaacılık.

TURHAN, Mümtaz, (1969), Kültür Değişmeleri, 1000 Temel Eser, İstanbul: Türk Dil Kurumu Yayınları.

TURHAN, Mümtaz, (2016), Kültür Değişmeleri, Ankara: Altınordu Yayınları.

TÜMERTEKİN, E., ÖZGÜÇ, N. (2004). Beşerî coğrafya: insan, kültür, mekân. İstanbul: Çantay Kitabevi.

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/563954#:~:text=George%20Herbert%20Mead%20sembolik%20etkile%C5%9Fimcili%C4%9Fin,sentezci%20bir%20sosyal%20teori%20geli%C5%9Fti.> (Erişim: 5 Kasım 2019).

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3206>. (Erişim: 25 Aralık 2019).

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/563954>. (Erişim: 18 Kasım 2019)

(<https://www.deik.org.tr>). (Erişim: 15 Ocak 2020).

Wilkinson, D. (2002), Environment and Law, Routledge, New York. Aktaran, (<https://mukaddimenotlari.files.wordpress.com/2013/04/bir-bec59feri-coc49frafyaci-olarak-ibn-haldun.pdf>). (Erişim: 25 Haziran 2020).

Ek: 1 Odak Grup Görüşmecilere Dair Demografik Bilgiler

ODAK GRUP	İsim	Cinsiyet	Yaş	Doğum yeri	Eğitim	Meslek	Görüşme yeri	Zaman
1	ÖMER	Erkek	38	Dikili/ İzmir	Lisansüstü	Uber Taksici(şoför)	Walnut Greek	12.00-15.30 arası
2	SERHAT	Erkek	39	Ankara	Lisansüstü	Mühendis	Walnut Greek	12.00-15.30 arası
3	ASLI	Kadın	40	İstanbul	Ön Lisans	Yönetici Asistanı	Walnut Greek	12.00-15.30 arası
4	HAZEL	Kadın	42	Konya	Lisansüstü	Web pazarlama koordinatörü	Walnut Greek	12.00-15.30 arası
5	TOLGA	Erkek	40	İstanbul	Ön Lisans	Uber Taksici (Şoför)/Mühendis	Walnut Greek	12.00-15.30 arası
6	ALEV	Kadın	50	Ankara	Ön Lisans	İnsan Kaynakları Analisti	Walnut Greek	12.00-15.30 arası
7	BAŞAK	Kadın	42	Soma/ Manisa	Lisansüstü	Proje Yöneticisi	Walnut Greek	12.00-15.30 arası

Ek: 2 Derinlemesine Görüşmecilere Dair Demografik Bilgiler

Görüşmeci	İsim	Cinsiyet	Yaş	Doğum Yeri	Meslek	Eğitim	Görüşme yeri
1	Emre	Erkek	38	Boğazlıyan/ Yozgat	Microsoft Yazılım Doktoru	Lisans	Walnut Greek
2	Bayram	Erkek	64	Isparta	Emekli Yönetici	Lisansüstü	Walnut Greek
3	Hülya	Kadın	62	Aydın	Emekli Öğretmen	Lisans	Walnut Greek
4	Sinem	Kadın	37	İstanbul	Satış Danışmanı	Lisans	Lafayette
5	Serhan	Erkek	38	İstanbul	İnsan Kaynakları Müdürü	Lisans	Lafayette
6	Neslihan	Kadın	36	Kocaeli	Muhasebeci/ Ev Kadını	Lisans	Sunnyvale
7	Mehlika	Kadın	37	Bayburt	Hemşire/ Ev Kadını	Lisansüstü	Sunnyvale

*San Francisco’da Yaşayan Türklere Sosyo-Kültürel Değişme ve Kimlik Algısı Üzerine Nitel
Bir Araştırma*

8	Esin	Kadın	36	Bursa	E-Ticaret Uzmanı	Lisans	Dublin
9	Gülşen	Kadın	38	İzmir	Yazılım Mühendisi /İktisatçı	Lisans	Dublin
10	Gürkan	Erkek	39	İstanbul	Google Lider Yönetici	Lisans	Dublin
11	Ayşegül	Kadın	45	Raleigh N. Carolina,U.S	Akademisyen Mühendis	Lisansüstü	Walnut Greek
12	Muhyettin	Erkek	39	Erzurum	Öğretmen	Lisansüstü	Sunnyvale
13	Mehpare	Kadın	58	Eskişehir	İç Mimar	Lisans	Walnut Greek
14	Kemal	Erkek	46	İzmir	Doktor Asistanı	Lisansüstü	Sunnyvale
15	Yasemin	Kadın	35	Zonguldak	Akademisyen	Lisansüstü	Dublin
16	Tarık	Erkek	44	Bartın	Yönetici Asistanı	Lisansüstü	Sunnyvale
17	Zeynep	Kadın	39	İstanbul	Araştırma Görevlisi	Lisansüstü	Lafayette